СВЕСКА 22.

У НОВОМ САДУ, 21. МАРТА (3. АПРИЛА) 1913.

СВЕСКА 22.

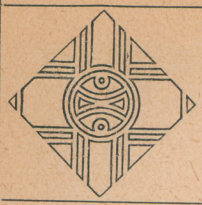

Илустрована Ратна Кроника

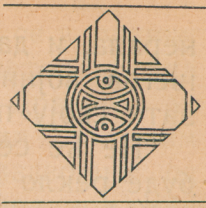

ИЛУСТРОВАНА РАТНА КРОНИКА ИЗЛАЗИ У СВЕСКАМА. — ПРЕТПЛАТА НА 10. СВЕЗАКА СТАЈЕ КРУНЕ 2·—. ПОЈЕДИНА СВЕСКА СТАЈЕ 24 ПОТУРЕ. — ПРЕТПЛАТА - - - СЕ ШИЉЕ: КЊИЖАРНИЦИ СВЕТОЗАРА Ф. ОГЊАНОВИЋА, НОВИ САД. - - -

1389.

УРЕЂУЈЕ: ДР. КАМЕНКО СУБОТИЋ. — ИЗДАЊЕ КЊИЖ. СВЕТ. Ф. ОГЊАНОВИЋА.

1912./3.

Какви су бугарски генерали

Извештач „Балкана“ В. М. Росић

Свакако да ће интересовати читаоце да чују какви су бугарски генерали, који у данашњем рату командују појединим деловима бугарске војске.

Распитујући о њима од војних стручњака у Софији ја сам добио податке које сам пажљиво средио и овде доносим онако како сам добио и како који од бугарских генерала и колику вредност представља.

Сви бугарски меродавни кругови за оцену бугарских генерала слажу се да по способности и војничким врлинама прво место заузима

Генерал Ратко Димитријев

То је велики војни таленат. Њега нарочито истиче његово одлучно држање у сваком питању које има војнички карактер. Ту он не попушта никоме. Али има и ту добру црту да ни о једном војничком питању и ствари до сада није донео своје мишљење док пре тога није добро размислио о свему. Кад ствар испита добро, кад у њу добро уђе, доноси свој суд, и њега заступа свуда одлучно, не одступајући од њега ни пред ким.

Други генерал, који долази одмах после генерала Ратка Димитријева јесте

Генерал Савов

Врло је способан. Његове војничке способности створиле су му велике обожаваоце и поштоваоце. Јако је верзиран у свему што треба једној војсци и допринео је много да снага бугарске војске изазове респект.

Када је био министар војни, био је у срећном положају да је могао да види шта је све потребно бугарској војсци и да донекле готово са местимистичном тачношћу одреди могућност рата између Бугарске и Турске па чак и какве ће резултате да да.

У овоме рату њему је одређено да са бугарском војском оперише око Једрена, јер је за тај случај и операциони план израдио.

Генерал Кутинчев

То је један од најстаријих бугарских генерала. До сада је заузимао положај инспектора једне војне области.

У бугарским војним круговима ужива добар глас као ваљан и способан генерал.

На његове способности и у овоме рату полажу доста наде.

Генерал Фичев.

Он је начелник бугарског генералног штаба. О њему је опште мишљење код бугарских официрских кругова, да је један од најдаровитијих и најспособнијих бугарских ге-

Бугарски краљ Фердинанд

нерала, и да ће у овоме рату његов војнички геније показати своју потпуну снагу.

Не ће се претерати ако се буде рекло да долази у ред највећих војних капацитета и да се може у томе мерити са капацитетима највећих и најбољих европских војсака.

Због тих високих војничких способности генерал Фичев ужива особито поверење бугарског краља Фердинанда, који је као изврстан војник умео да увиди високи таленат генерала Фичева, и да видно покаже колико га цени.

Генерал Никифоров.

Он и у овом тренутку заузима положај министра војног у Гешовљеву кабинету. Способан је као војник, а има и дипломатског дара.

Као бугарски посланик у Берлину до свога наименовања за министра војног своје лепе дипломатске способности умео је да развије одлично.

Бугарски краљ Фердинанд као дипломата умео је да оцени дипломатску вредност генерала Никифорова. За то је у брзо и постао његов велики љубимац.

Када је Гешов образовао владу, бугарски краљ је изјавио жељу да генерал Никифоров постане министар војни.

Бугари на генерала Никифорова полажу велике наде и сматрају га да ће бугарска ратна слава да се далеко разнесе.

Генерал Вазов.

Он заузима положај начелника бугарске инжињерије.

Недавно пензионисан је из чисто дисциплинских разлога.

Но при свем том мишљење бугарских војничких кругова о њему и његовим војничким способностима ни најмање се није променило чак и кад је пенсионисан.

Да је он заиста способан генерал потврђује данас и та околност, што је поново постављен за начелника инжињерије.

Грчки краљ † Ђорђе

Генерал Пјејев

Способан генерал. Своје војничке способности имаће да покаже у овом рату. Бугарски војнички кругови имају о њему лепо мишљење.

Поред тога он је познат и у бугарским политичким круговима као велики бугарски националиста што му је код Бугара створило великих симпатија.

Генерал Тошев

Војнички врло добро васпитан То показује на сваком кораку у војсци. Веома је строг. Због те строгости ужива особити углед у бугарској војсци и војним круговима.

Генерал Николајев

Он је један од бугарских генерала о коме је утврђено мишљење да није сјајних војничких особина. Ипак сматрају да у овоме рату може корисно да послужи.

У демократском кабинету Малиновљевом био је министар војни. Има доста приврженика у народу

Генерал Рача Петров

Он је јако популаран како у народу тако и у војсци. Има великог војничког талента.

Као генерал био је шеф стамбуловистичког кабинета, и на томе положају учинио је веома много за јачање бугарске војске, што му је и јавно признато.

Генерал Паприков

Важи као способан бугарски генерал. До скора је био посланик Бугарске на рускоме двору. Веома је енергичан и окретан. Сматрају да ће он доста припомоћи да бугарска војска у овоме рату против Турске покаже велику енергију и да операције врши брзо и одлучно.

Из ово неколико потеза читаоци »Балкана« могу да добију слику о бугарским гене-

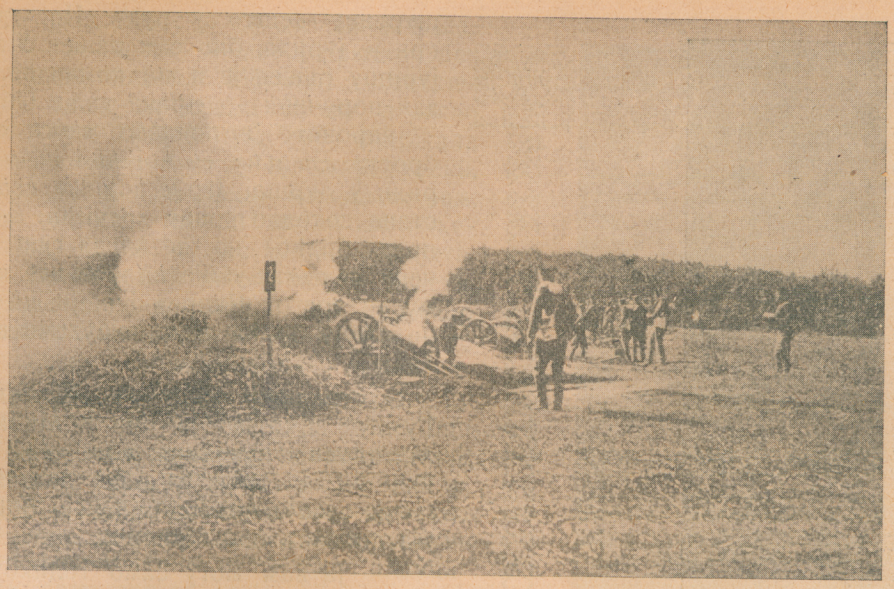

Гађање из српских топова код Једрена

ралима који ће у овоме рату играти велике улоге, и бугарску победну заставу украсити новим победним венцима.

Бој код Битоља

Опширан извештај бившег министра Генчића, ратног дописника „Трибуне.“

Битољ, 9. нов.

Срби на македонском бојишту окончаше најсјајније своје тешке „јуначке подвиге. Турска вардарска армија више не постоји. Она је савршено разбијена, поражена. Делови њене престављене војске, гоњени српским трупами, спасавају се у два правца: ка Лерину и Ресну, пошто су на пропишту од Гопеша до Негочана оставили преко дванаест хиљада мртвих и рањених.

Дознавши да се Турци спремају на овој линији пред самим Битољем да даду последњи отпор првој српској армији наследника Александра, одох на бојиште. Тако сам био у могућности да будем сведок последње страшне битке две армије, али због тога апсолутно нисам могао последњих дана да шаљем ма каква извешћа.

Четвртог новембра пратио сам ток боја са позиције, коју је заузимала српска артиљерија у Зекерији Петилапу; петог новембра с моста на реци Шемници, близу села Могиле. Ту је српска артиљерија заузела још зором позиције, без обзира на близину турских батерија, постављених изнад села Кукуречани и Рачани. Одушевљење и самопоуздање српске војске било је такво, да су многи иностранкореспонденти, излажући се куршумима, били сведоци гигантских напора наше војске.

Командант прве армије престолонаследник Александар, није се мицао са позиције код Петилапе, и ако је лио силовит пљусак и ако су се турски куршуми распрскавали на педесет корачаји од места, где је он стојао. Дирљиви тренутци! Будући краљ обновљене повећане Србије, и покрај савета својих војсковођа, излаже се истим опасностима, којима и његова војска. Како да се не победи! Заузети Битољ није био лак посао. Скоро немогуће било је прићи турским позицијама. Ове позиције распоређене су у линије од 1150 мет. северно од села Српци, кроз Киеромарицу ка Битољу и Кристофору. То су огромни планински ртови између којих тече река Драга, те их дели од снегом покривених масивних леђа Бабе и Перистера. Турске позиције протежу се у дужину преко десет километара. Њина предња позиција, Дрвеник, укрепљена је јаким пољским утврђењима, а раздвојена од главних позиција долином реке Шемнице која је у своме горњем току врло дубока; у доњем је развилена и глибовита. Пред овим позицијама непрегледна пелагонијска равница, преплављена рекама Шемницом и Црном реком — природне препреке, које нашим трупама не дозвољавају фронтални напад.

Убојна снага Турака имала је пети солунски корпус Џавид пашин, шести битољски Кара-Саидов, седми Фети-пашин, овај је био реформисан и допуњен из разних гарнизона битољског вилајета; затим је ту била једна самостална дивизија Кадри-паше и јањинска редифска дивизија. Заробљен турски потпуковник Тефик-беј командир 62 пешачког пука, прича да је било свега осамдесет хиљада турских бораца са 61 топом и осам хаубица; овамо је урачунао и оних двадесет топова с муницијом, што су Турци од Грка отели у боју код Кајалара, под главнокомандујући те армије, Али-Риза-пашом.

План атаке наше војске био је да три дивизије: моравска, дринска првог позива и тимочка другог позива, која је у почетку били као стратегијска резерва — изврше напад с фронта. Моравска другог позива на десном дунавска, појачана коњичком дивизијом на левом крилу.

Али како је због преплављеног земљишта било немогуће извести фронтални напад, два прва дана морало се ограничити припремном борбом артиљерије; у центру то је било у очекивању моравске дивизије другога позива, појачане првим коњичким пуком, која је наступала од Демирхисара кроз Гопеш ка Дрвенику.

Ова дивизија имала је најтежу задаћу, пошто је неустрашиви и непоколебиви Џавид-

Црногорска војска улази у Пећ

паша, одбивши Грке код Кајалара, кренуо у правцу Ресна одмах по повратку у Битољу. Он је имао свој корпус и одред Арбанаса под командом Ниазибеја.

Битка код Прилепа

Владимир Младеновић, редов из XVI пука, који је учествовао у борби код града Прилепа, као рањеник доносен у београдску болницу војне академије прича једном ратном дописнику ово:

— Могу вам рећи господине, да такав окршај ни у сну човек не би могао видети. Ја сам се борио код код Куманова, али вас уверавам, да је битка пред Прилипом била страшнија и крвавија. Пред Кумановом сам видио 5—6000 мртвих војника. Ипак држим, да је битка била по нас Србе мање страшна од битке код Прилепа. Нашој војсци било је јако отешчано кретање усљед планинског земљишта и за то, што артиљерија није могла да се приближи непријатељу. Ја сам прости човек, али мислим, да могу погодити, зашто смо ми Срби ипак победили. Зато, што нисмо ми жалили своје животе. Ми смо јурили напред предвођени својим храбрим официрима, који су увек ишли први, пред војском. Мој командир је био пред четом. Он нас је соколио: „Напред браћо, ено куле Краљевића Марка!“ И ми смо јурили без премишљања, журно.

При последњем јуришу пред Прилипом ја сам рањен у десну ногу. Одмах до мене пао је поручник Бабовић. Затим су нас изнели из боја а за пола сата чуо сам, да је Прилип пао у наше руке.

Други рањеник Обрен Филиповић из VI пешадијског пука, који је такође учествовао у битци код Прилипа, прича нарочито интересантно. И он вели, да је битка пред Прилипом била врло тешка и опасна.

Да видиш господине, шта је самном било и како сам ја допануа рана. Знаш, мој командир г. Александар Каралић, врло строг човек и у часу плане. Јурили ми Турке цео дан и мени се, знаш, наједанпут разопути опанак. Ја се сагнем, да га удесим, док ти командир викну: „Напред Обрене, иначе ћу ти сад сручити куршум у чело. Зар ти да ме осрамотиш!? — Их, кад ми то рече. а мени удари крв у образе. А ма зар мени тако шта да рекне; мени, који сам се борио као лав! Зато брзо скочим напред, двадесет метара пред чету. Био сам љут као жеравица. Јурнусмо, повикасмо „Ура!“ Турци беже, али пуцају. Мене наједанпут штрецну нешто у руку. Погледам, крв је јурила, био сам рањен. У том јуришу рањен је и мој командир. Један поручник — прича даље Обрен — нарочито је показао много храбрости. За њим су војници радо јурили у окршај, јер је војнике непрестано соколио овим речима: „Напред, браћо! ко не ће да гине, ево нека ме одмах убије, па нека иде, куда му је драго. Напред јунаци, да нас не пљују браћа, када се будемо вратили у отаџбину!“

О страшној бици на „Бакарном Гумну“ замољен је био г. Миладин Масаловић, пуковник, који лежи рањен у санаторијуму војне академије — да саопћи колико може о борбама вођеним око Прилипа.

— Ја вам могу само толико саопштити, рече, у колико је мој пук дејствовао. Видите, карактеристика данашњег бојишта је у томе, што су све веће вароши у равници, опкољене једним ланцем планинским. Тако имамо случај са Велесом, па и Прилип, Битољ и т. д. То су обично најопаснија места за војску која наступа. У овом случају ми смо имали два пута ту незгоду: једну при уласку у Прилип, једну при изласку, јер један планински венац иде око самог Прилипа. Пут је, велим, врло неповољан за нас био. Ипак требало је ићи напријед, требало је заузети Прилип. Највећа борба је била код карауле Присат. То је код Кичева, али ваљало је проћи кроз једну клисуру од самога мрамора.

Кроз ту клисуру било је тешко проћи с тога, што су Турци заузели висове. Није било другог пута за артилерију и кола. Тај вис мери 1450 метара. Такав је положај, да ту двеста војника са доста муниције могу више него једну дивизију да сузбију и да је побију. И сувише нам је био тежак положај. Ми смо се борили ту скоро три и по дана, док нисмо очистили Турке. У варош смо ушли с музиком. Војска је била неописиво одушевљена. Ја сам одмах постао командант места. Отишао сам у беледију (општину), сазвао сам суд и прваке Србе, Бугаре и Турке. Објаснио сам им ново стање и саопштио им потребне наредбе. Турци се нису противили. Они су ме мирно саслушали и рекоше: „Земан је такав дошао. Ми Османлије владали смо 600 година, сад је дошло ваше царство“. На 5—6 километара од Прилипа налази се још једна греда венац планински, који се зове „Бакарно Гумно“ (по предању бакарни рудник Краљевића Марка). Ту су били положаји такође одлични за Турке. Природна утврђења, којима човечја рука није могла ништа више

да дода. Ми смо се налазили у једној пространој и чистој равници, без икаква заклона. Мој пук је био лево од пута према Гумну, а десно VI. пук. Та два пука су и издржала ту страшну битку. Положаји турски, то су била утврђења, понављам вам, да се боља не би могла ни пожелети. Турци су нас могли избројати, а ми ни једног нисмо могли видети. Била је крвава борба, али има мало мртвих, рањених је много. Кад смо заузели положаје онда су Турци, нагрнули равницом Битољу. Тада су они ужасно страдали. Ја нисам био тамо преко Гумна, јер сам био већ рањен, али они, који су тамо ишли, веле да су наилазили преко турских лешева. Рањен сам још испред Гумна. Сви војници су лежали и пуцали, само сам ја стајао. Да сам случајно лежао или клечао, добио бих куршум у груди или главу. Овако скоро ћу да им се вратим.

Оделење музике 6. пука у Струмици-Македонија

Арбанаске прилике.

Др. Нико Жупанић, Словенац, кустос Народног Музеја у Београду и угледни научник написао је леп чланак о српско-арбанаском питању. Чланак се осврће и на политичку страну овог питања, но ми ћемо овде изнети само стварна разлагања, која гласе:

„У политичко-географском погледу Албанију сачињавају два вилајета: скадарски и јањински, који скупа немају ни 800.000 становника. У погледу националитета њено је становништво нехомогено, јер броји 110.000 Грка, готово исти број Цинцара (Влаха) и око 10.000 Словена, тако да у језиковном погледу једва остаје по милиона Арбанаса, који треба да састављају и уђу у састав самосталне арбанашке државе. С погледом на вероисповест влада још већа хетерогеност. Тако има 335.956 римокатолика и православних, даље 362.311 муслимана и 3430 Жидова. Што се тиче пак гравитирања у национално-културном погледу, у јужној Албанији станују Грци и православни, који су, ако не по језику, оно у културном погледу потпуно прецизирали и ову област, коју је Грчка већ посела, и из ових разлога с правом претендује, да је анектира, она би напустила само оружаном силом нагнала на повлачење. Онај остатак од 400.000 Арбанаса, који би био остао за образовање арбанашке државе, у већини су муслимани, а тек мањим делом католичке вероисповести и на тај би начин новообразована арбанашка аутономна Албанија била једна нова муслиманска држава у свету, што за данашњу културу у Европи и њене идеале представља један анахронизам.

Ако се овај верски моменат још мало дубље узме у обзир, јасно је, да Арнаути муслимани на оваквом културном нивоу, на каквом данас стоје, никако не би могли поднети равноправност са Хришћанима.

Међутим при својој бројној и економској надмоћности над овима они не би били у стању свој престиж вазда и одржати, што би опет при познатој дивљини и необузданости Арнаута морао бити осетан притисак за Хришћане.

Најзад, ако би се у начелу чак и допустило образовање аутономне Албаније, настаје питање, ко би у дело привео, ко би реализовао ту организацију. Арнаутска су племена навикнута на примитиван необуздан и пустолован живот, уживајући пуну неодговорност за своје поступке и не дајући „ни Богу божије ни цару царево“. Ко би хтео, да организује Арбанасе, научи их реду и дисциплини, нагнао их на поштовање закона и туђе својине, тавав би реформатор наравно прво и прво морао разоружати Арбанасе. Влада пак, која би то требала да изведе, морала би имати на расположењу велику и јаку војску, која би требала не само да успостави ред, него и да га чува и годинама буде десна рука цивилним властима. Међутим, где је Албанији та војска? Из кога се албанског елемента може образовати једно тело, коме може бити поверена на чување лична и имовна безбедност држављана? Нека нам је допуштена само једна паралела. Да ли ће се онај, који се дави у мочвари, сам ишчупати, или му треба неко други да га спасе? Тако стоји и с Албанијом.

Данас Арбанаси представљају само скуп језиковно сродних племена, која немају никакве традиције о заједничкој прошлости, ни културној ни политичкој. Будући без осећања, да су кадгод у прошлости творили нацију, како ће је моћи у садашњости и будућности творити? Национализам резултира из историјске и културне прошлости, као последица из узрока. И онда, кад така једна нација изгуби своју политичку самосталност, и њена држава буде потпуно раскомадана, живи њена традиција, одржавајући јединство националног духа и подржавајући наду на уједињење и самосталност. Таква на пр. традиција живи и данас у српском народу, у свом његовом пространству, — она га позива на уједињење и даје му снагу, да своју традиционалну тежњу реализује т. ј. да поново постане оно, што је некада био, да реставурира своју стару државу и величину.

Рекосмо, да Арбанаси данас представљају само скуп језиковно сродних племена. У погледу језика, међутим, они се деле на две језиковне групе, на Тоске и Геге, који се међусобно готово и не разумеју, као што тврди Маураматис, добар познавалац Арбанаса, и к томе додаје, да су и несимпатични једни другима. Такође немају заједнички књижевни језик и правопис, већ само покушаје у разним дијалектима и на пет разних азбука. Тек пре 4 године изашла је у Бечу граматика арбанашког језика у којој њен аутор, Пекмези, прави покушај са заједничким књижевним језиком, који би био приступачан и Гегима и Тоскима.

На тај начин Албанцима оскудевају оне особине, без којих се не може говорити о једној нацији.

Најзад мора доћи у обзир још је-

дан моменат, који Албанцима дапас не даје право, да се, када је у питању подела европске турске, позивају на формулу: Балкан балканским народима. Арбанаси нису узели учешћа у балканском савезу, као што су то учиниле остале и једине три балканске нације: Срби Бугари и Грци. Они су били на страни непријатеља балканског савеза и као непријатељи они су потучени од савезних држава. »Sie haben mit den Türken gekämpft und der Ruf Balkan den Balkanvörkern kann höhstens für diejenigen gelten, welche gesiegt haben« Овако и сасвим тачно суди о овоме случају у седници аустријских делегација чешки посланик др. Крамарж.

По крви, прошлости и обичајима Арбанаси су најближи балканским народима, особито Србима. У средњем веку, пре турске управе, судбина Арбанаса била је најтешње везана са српском државом, — што исто може бити и у наредном добу, и то без икакве штете по Арбанасе, који су већ по своме географском положају и трговачким путевима упућени на Србе.

Мита Димитријевић.

ШАР-ПЛАНИНА.

Призрен, 28. октобра 1912.

Призрен има околину за један велики град. У позадини му стоји Шарпланина као Монблап у залеђу Женеве. И на Шару, као и на Монблану, има једна пирамида вечито под снегом. Види се са свих страна. Висином својом стоји над свима планинама од мора до мора. Има у себи нешто горостасног и светлог као цар над свима пољима, бреговима и планинама. Господар је од три мора. Из њега истичу хиљаде извора, стичу се у реке, и оне теку на три стране и у три мора. Вода са Шар-планине пролази кроз све српске земље. С једне стране она иде Вардаром кроз сву Мађедонију од Тетова на Скопље у Солун, с друге иде с Дрином до Скадра за Јадранско Море, а с треће стране шарски извори Ситницом прођу кроз Косово, па Ибром у Мораву, и Дунавом у Црно Море.

Низ ток воде са Шар-планине помицале су се на три стране и границе наше старе царевине. Изворима својим Шар је оставио на три стране пут старој српској војсци од Немање до цара Душана. Током ове исте воде са Шар-планине креће се у победничком маршу сав српски оружан народ. Истим путевима где су ишли оклопници стари, и промицали шуму од копаља, пролазе сад пукови за пуковима младе Србије, за њима тешки топови, и коњица бржа од ветра. И сви иду брзо, у маршу без одмора и с победом из дана у дан. И Шар-планина гледа чудо од народа, оружја и снаге. Њени извори не стижу више у корак ову нову српску војску. И чуду овом не може да се начуди и надиви Шар-планина, цар над планинама. Овуда, онуда, тамо, где је ишла стара српска војска за три века и више, док не обележи границе Душановом царству, сад на свим тим странама нова српска војска рашири своје победничке редове само за месец дана. И све даље, шире се око Шара у дан стрељачки редови, а у ноћ војничке ватре. То су живе границе новога царства око Шар-планине. Помичу се без прекида: ево је до мора.

И у новом српском царству остаће у средини Шар, цар над свим пољима, бреговима и планинама. Под њим ће остати Авала и Дурмитор. И он ће међу њима бити и вечито остати као цар и као родитељ. Његова снежна пирамида, као и у старини остаће царски стожер за нова времена.

Призрен и шар: царски град и цар над планинама стоје један уз другог. Један је као роб згрчен доле и згажен многим минаретима, сав поцрнео ни трага од царства, једва жив на рушевини, скрушен и погружен а други, висок под ведрим небом, горостасан, громадан, тврд, крш над кршем стоји као јунак који нема премца на мегдану. У овој громадности која се пење у ведро небо с брда на брдо до вршка снежне пирамиде има нечега бескрајно царског.

Дођите, дођите овамо, о сликари, и пренесите нам на једно велико платно овај пејзаж: Призрен и над њиме Шар-планина! Ваше срце и сад боље него икад после, рећи ће вам какве боје да разнесете по платну кичицама својим. У замаху душе ваше и свих нас других, и задахнути оном тајанственом душом коју градови и планине показују у свечаним данима ви ћете наћи оне јаке епске боје које се крију у спектру.

Дођите сликари! *„Политика“.*

ЦРНОГОРСКИ РАЊЕНИК

Дописник сарајевске „Српске Ријечи“ с Цетиња јавља о посети краљице Милене код црногорских рањеника у болници ову значајну епизоду:

„Краљица наиђе на рањеника, коме више главе испод имена стајаше написано: „Стар 64 године“. Рана, коју је на Дечићу при јуришу задобио била је смртоносна.

— Ђе си ти рањен?, благим гласом, пуним њежности и материнских осјећаја, упита краљица.

— Под лијевом сисом, испрекиданим ријечима одврати стари ратник, узалуд се трудећи да десном руком покаже својој доброј краљици мјесто, куда су непријатељски куршуми прозвиждали и неколика му ребра сломили.

— Е, Бог ће ти помоћи и свети Петар, јуначе; оздравићеш ако Бог да!

Настаде мала почивка. Посматрајући га неколико секунди сиједа краљица је непомично стајала. Примјетих како се њезине очи овлажише. Рањеник се одједном трже као иза сна . . .

— А...х!.., дубоки и тешки уздах подиже се из груди његових, и пошто је и последњи остатак снаге прикупио отпочне испрекидано:

— Још не.. коли..ка да..

— Бог и свети Острошки Василије нек ти буду у помоћи — рече

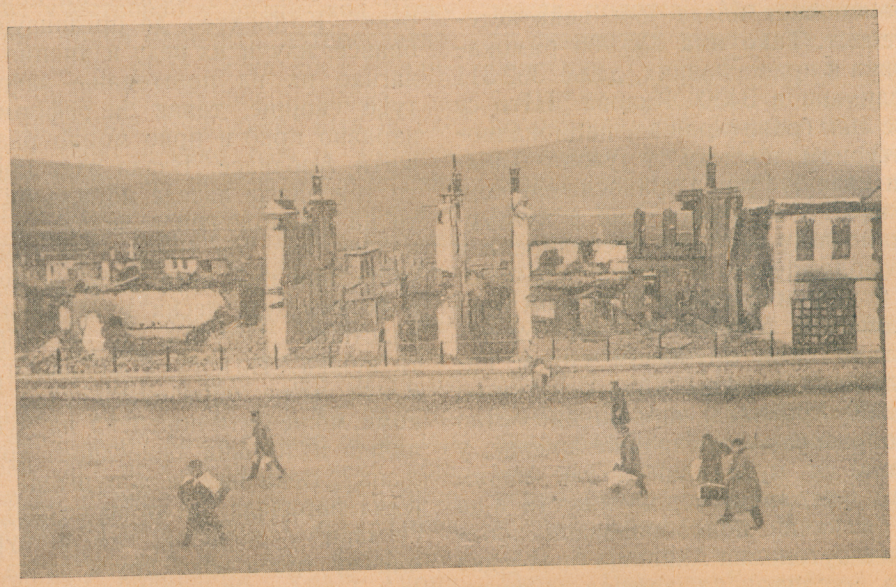

Соровић. Разорена варош од Турака

владарка, спремна да и остале рањенике обиђе.

— Још неко..ли..ка да..на па о..пет а..ко Бог...

— Шта опет, веселниче мој? — Упита краљица, која с особитим интересовањем очекиваше одговор рањеника, који је био у бунилу.

Па ипак послије великог напора, обливен сав смртним знојем, могао је наставити неколико ријечи, које је завршио: Хеј... Ко..со..во ће..мо осве...

— Ако Бог да, ако Бог да! биле су опроштајне ријечи краљичине, која приђе сусједном рањенику — поручнику, — наредивши једној госпођи болничарки — мислим да је била Рускиња, — да се старом рањенику даде све што случајно буде затражио.

Пошто је последњег рањеника прегледала и утјешним ријечима му болове олакшала, сједа краљица са својом пратњом напусти болницу и седе у аутомобил, који је чекао пред војним станом читав сат.

Сутра-дан, кад се сунце склонуло заласку, са доста ниског торња старе цркве, цетињском је околицом одјекивао глас мртвачког звона.

То је била погребна пјесма старом рањенику, који је јучер под притиском смртних болова сањао на јави о Косовској освети.“

Чаршија у Приштини

ТРГОВИНА У ДРАЧУ.

Српска војска има у својим рукама три албанске луке: Сан Ђовани ди Медуа, Љеш и Драч. Од ових трију лука најважнија је Драч. Медуа као лука не може се узимати у обзир са гледишта интернационалне трговине. Драч је највећи трговачки центар Албаније и његова је трговина јача и од Скадра и Валоне. Трговачки промет Драча износи у нормалним годинама 10 милиона круна. Од тога пада половина на извоз, а половина на увоз. Последње две године, највише због непрестаних немира у Албанији, јако је пао трговачки промет Драча. Томе је много допринео италијанско-турски рат. Услед тога смањио се трговачки промет Драча у 1911. години од 9,600.000 на шест милиона. Последње године била је Аустрија заинтересована у трговини Драча са 2,800.000 динара т. ј. са 40 процената. У нормалним временима износио је промет аустријске робе у Драчу близу пет милиона динара. — Осим Аустрије вежу и Енглеску важнији трговачки интереси са Драчем. Италија је заинтересована са 20 процената у трговини Драча.

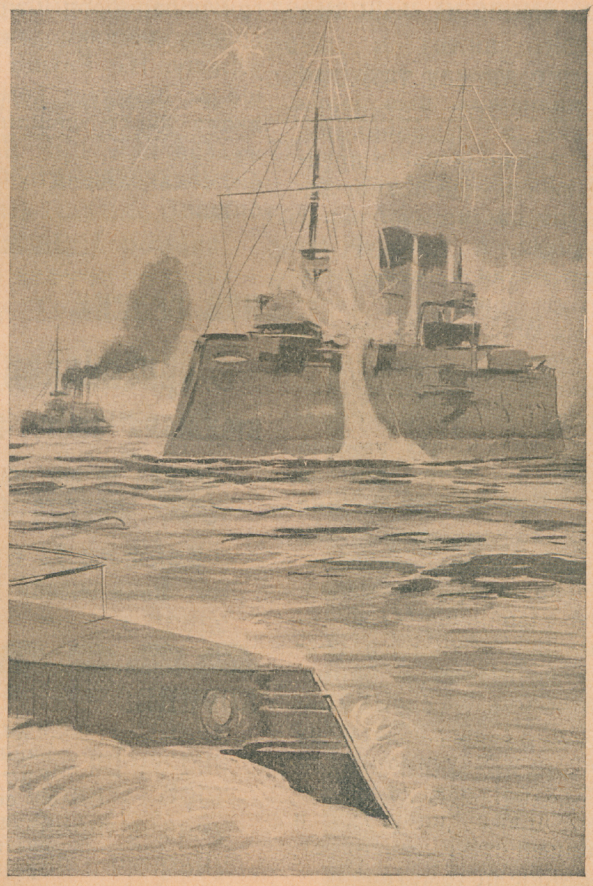

Поморска стража пред Дарданелима

ЗАПИСИ

[Писмо битољских слободних зидара београдским слободним зидарима] Ложа Слободних Зидара у Битољу, којој припадају Хришћани, Мојсијевци и Муслимани, о новој години упутила је Ложи Слободних Зидара у Београду ово интересантно писмо:

„Триумфални улазак српских трупа у нашу варош даје нам неизмерно срећну прилику, да се поново ставимо у везу са Вашом поштованом Ложом Но пре свега допустите ми да вам упутим — у име све браће која сачињавају нашу Ложу — најискреније и најтоплије честитке за срећни исход ове борбе, која ће остати у трајној успомени и за време које су српске трупе стекле сву славу. Јер Куманово, Сеница, — Прилеп, Бабуна и Битољ — да цитирамо само ове етапе — то су бесмртне победе, које нацијоналној

историји Србије додају толико златних страна. Ове златне стране ће присвојити себи и историја човечанства, јер је то и победа модерне цивилизације против застарелог варваризма турског. То је уједно и најбољи и најочитији доказ за то, шта све може да учини једна нација, која почива на методичком и систематском раду и на узвишеним идеалима напретка, правде, братства и солидарности у сукобу са једном неизлечљиво теократском владавином, основаном на свирепости и са хаотичном администрацијом.

Ах! Ми смо још ганути пред дирљивим и величанственим призором који се је показао пред очима целог света у величанственом полету српскога народа и великим жртвама, које је тако радо учинио за нас. И постепено у колико год се човек више преноси у прошлост и цени величину учињеног напора и жртве учињене од стране племенитих синова Србије за наше ослобођење, у толико више остаје пренеражен пред огромношћу узвишеног дела.

Ми спадамо међу оне, који смо са матерама, супругама и старим очевима српским делили сва њихова страховања и сву узнемиреност од како су ваши храбри синови прешли границу, па све до дана кад је српски топ загрмео пред вратима Битоља и где се је одиграо последњи чин свирепе мађедонске трагедије. Ми такође спадамо међу оне, који данас с вама деле вашу заслужену радост, пошто част и слава бесмртних победа припадају потпуно синовима Србије, који су, вођени својим славним војсковођама, умели да на наш конак забоду триумфално заставе српске.

Част и слава овим достојним синовима Душановим. Наша срца су ус схићена кад чујемо по нашој тврдој калдрми у Битољу звецкање њихових победоносних мамуза. Исто тако част и слава оцевима и мајкама и седим власима, који у удаљеној усамљености свога сеоца око патриархалног српског огњишта очекују повратак синова — хероја, а који им више не ће доћи. Ови су нам оставили своје племените остатке овде на земљишту Мађедоније, које је данас тако срећно благодарећи вама и вашим саборницима.

Ми ћемо њихове племените смртне остатке чувати као најдрагоценије наслеђе, да га предамо будућим генерацијама. На месту, које их је видело како се погибају, падају и како се гасе, дужност нам је, да у њихов спомен подигнемо споменике, који ће бити место за наш побожни хаџилук. Тамо ћемо водити своју децу да их научимо, да клекну пред узвишеним примером самопожртвовања ових анонимних хероја но бесмртних због узвишеног идеала, којим су били одушевљени. Но опажам да наше писање и неосетно узима облик једне беседе, која би имала да свуда прослави племените дело нашег незаборављеног ослобођења, којим се је један народ обесмртио, дело, достојно пера и талента великих писаца. Ми бисмо хтели бити краћи и хтели бисмо да вас мање умарамо, но благодарност нас надјачава, и угушити је, значило би тражити један напор за који смо неспособни.

Ах! Никад нисмо жалили тако као данас што не познајемо ваш језик са тако звучним и хармоничним, пуним звуцима. Но ко је могао предвидети, да ће се из неминовног заплета догађаја за нас изродити потреба, да упознамо и Србију? На српском би вам могли у мање речи рећи више и то би можда ишло директ није к срцима браће Срба. Ми се још бојимо дипломатских промена у нашем, мађедонском, питању чији је чвор Битољ. Но ако би којом срећом могли да своју судбу вежемо с вашом, имаћемо бескрајну част да уђемо у „Српску Породицу". Мићемо онда ставити у заједничку службу и наше слабости и наше способности, а затим стављајући на расположење плодове одабирања (селекције), основе наше институције, и снаге које она у себи садржи, а примењујући методе којима се служи слободно зидарство успећемо да нашу заједничку отаџбину упутимо путем нових грађанских појмова, да јој отворимо пут ка новом напретку и тако да припремимо бољи хуманитет, срећније и хуманије потомство.

Приликом Нове Године сва браћа, која су у овој долини, шаљу својој српској браћи најискреније жеље, које сви гајимо за наш напредак.

[Превоз мртвог тела српског официра] У недељу је грчким паробродом „Агиос Спиридионе" довезено на Ријеку мртво тело младог српског официра Живојина Ђукића. Он је био смртно рањен у навали на скадарске позиције те затим превезен у Љеш, где је преминуо. Мртво тело било је превезено у Св. Иван Медуански, а оданде на именовани грчки пароброд. Смртовницу је издао српски војнички лечник др. Стајић у Љешу. На Ријеци је после извршеног прегледа комисијског дата дозвола, да се лешина даље превезе железницом пут Београда, где ће бити сахрањена у породичној гробници.

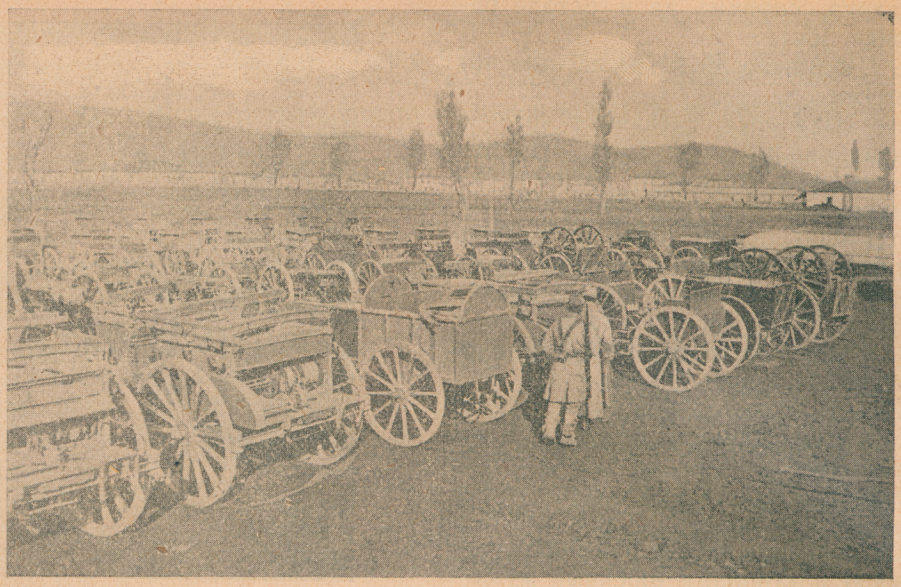

Турске каре заробљене код Битоља

НОВ СРПСКИ

оригиналан роман.

КЊИЖАРА СВЕТ. Ф. ОГЊАНОВИЋА

почела је већ издавати роман

ЛЕГИЈА СМРТИ.

Изишла је прва свеска.

Цена свесци 10 потура.

КОРИЦЕ!

Кад се заврши издавање „Илустроване Ратне Кронике" могу се од издавача добити дивот-корице. Чувајте све досадашње бројеве!